

állam, a maga morális beállítottságával irányíthatson és szankcionálhas-
son erkölcsöt?

Az autonóm erkölcs belső ellentéteivel önmagában hordja tragédiá-
ját. Éppen azt az érdeket, az ember autonómiáját sodorja végveszélybe,
amelyet eszményül tűzött maga elé. A rosszul választott utak nem a cél-
hoz visznek, hanem attól eltávolítanak. Hol tudja biztosítani az autonóm
erkölcs azt az emberi szabadságot és méltóságot, amelynek magasságába
az embert a keresztény etika emelte? A keresztény etika úgy tekint az
emberre, mint aki önmagában hordja végcélját. Az ember a föld egyet-
len öncélú lény, minden más őerte van. Veszélyes és tőle el nem vi-
tatható szabadsága és jogai vannak. És ennek a szabadságnak és való-
ban páratlan méltóságnak *nem ára*, hogy az ember egyetlen ponton, az
erkölcsi törvény elfogadásával Isten akaratához legyen kötve, ennek ma-
gát alávesse, *hanem biztosítéka. Mert csak úgy lehetünk szabadok min-
den jóra, ha megkötöttük magunkat minden rosszban.* Ha az ember a maga
gőgjében ezen a téren úgy akar a maga gazdája lenni, hogy a rosszban
sem engedi magát korlátozni, nem menti, de elveszti szabadságát és méltó-
ságát.

Ha az abszolútum helyett közjóhoz, kultúrhaladáshoz vagy bármi
egyébhez kívánjuk kötni erkölcsi életünket, az ember öncélúságából min-
denkép *eszközzé süllyed.* Mert már nem belső, *önmagában való*, tőle el
nem vehető értéke számít, hanem külső, méghozzá olyan körülmények-
nek lesz *függvénye*, amelyeket szabadon nem is befolyásolhat. Gyakran
nincs is módjában, hogy használjon a köznek vagy a kultúrhaladásnak,
mert mások kisajátítják előle ezeket a tevékenységi tereket és elzárják
érvényesülésének útját. Így aztán önmagában meglévő, valóságos belső
értékei ellenére is, minden hibáján kívül, értéktelennek minősülhet az
ilyen külső értékelés rendjében.

Végül is nem mondhatunk mást, mint hogy az autonóm erkölcs
aligha lehet az egyéni és társadalmi élet biztos irányítója, egy megrom-
lott, beteg társadalom hatékony orvossága. Az ilyen erkőlctől aligha
fénylik fel a haladás útja.

TENGEREN

Hanyattdőltem s így úsztam én
Soká a nagy vizen,
Mint zaklatott, apró mótör
Dolgozott a szívem.

Tüdöm zihált, szám káromolt:
Mocskolta az eget.
Az Úr nevével úsztam én
A mély vizek felett.

Gúnyoltam, köpve sós vizet
És tenger szitkomat;
Vártam, az égbolt visszaszól:
Dördül és rámszakad.

Ezt vártam, ó, hogy vártam én
Akármilyen halált:
Kést, vagy golyót, talán tüzet;
A fullást legkivált.

Hogy szidtam őt! A tenger jött
És jól szájoncsapott.
Partra vetett, az arcom ég
S azóta hallgatok.

Darázs Endre